

**De invloed van muziekeducatie op het zelfvertrouwen en motivatie van kinderen door
middel van de zelfdeterminatietheorie; een systematische literatuurreview.**

Bodil Loos, S5325382

Gedrags- en Maatschappijwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen

Bachelorwerkstuk, PABA-A412

Begeleider: Dr. D.D.N.M. Kostons

Tweede beoordelaar:

Inleverdatum: 2 juli 2025

Abstract

Music plays an important role in the socio-emotional development of children. Music education can contribute to strengthening motivation and self-esteem, two factors that are important for the well-being and learning attitude of children. This systematic literature review focuses on the relationship between music education and the motivation and self-esteem of children aged 4 to 16. The literature was collected through a systematic search in the ERIC database, focusing on studies published after 2015. In total, nine studies were included that examined various forms of music education, ranging from formal music lessons to informal music activities. The results predominantly indicate a positive relationship between music education and both motivation and self-esteem. This review shows that the effect of music education depends on the form and content of the lessons. Further research is needed to determine which approach is most effective.

Samenvatting

Muziek speelt een belangrijke rol in de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Muziekeducatie kan bijdragen aan het versterken van motivatie en zelfvertrouwen, twee factoren die van belang zijn voor het welzijn en de leerhouding van kinderen. Deze systematische literatuurreview richt zich op de relatie tussen muziekeducatie en de motivatie en het zelfvertrouwen van kinderen van 4 tot 16 jaar oud. De literatuur is verzameld via een systematische zoekopdracht in de database ERIC, gefocust op studies gepubliceerd na 2015. In totaal zijn negen studies geïnccludeerd die verschillende vormen van muziekeducatie onderzochten, variërend van formele muzieklessen tot informele muzikale activiteiten. De resultaten wijzen overwegend op een positief verband tussen muziekeducatie en zowel motivatie als zelfvertrouwen. Deze review laat zien dat het effect van muziekonderwijs afhangt van de vorm en inhoud van de lessen. Verder onderzoek is nodig om te bepalen wat daarin de meest effectieve aanpak is.

Inleiding

Het effect van muziek op het psychologische welbevinden van mensen is een veelbesproken onderwerp. Muziek kan waardevol zijn voor ontspanning of vermaak, maar daarnaast speelt het ook een rol in de sociale en emotionele ontwikkeling. Zo blijkt dat er een connectie is tussen het trainen van muzikale vaardigheden en de ontwikkeling van het empathische deel van de hersenen (Wu & Lu, 2021). Daarnaast zorgt het luisteren van klassieke muziek voor positieve effecten op stressreductie en het psychologisch welzijn bij studenten. Dit effect lijkt samen te hangen met de harmonie en het ritme van klassieke muziek, die ontspanning en emotionele regulatie ondersteunen (Osmanoğlu & Yilmaz, 2019). Deze onderzoeken geven inzicht in welke rol muziek kan spelen voor het psychologisch welbevinden van mensen, maar richten zich niet specifiek op de rol van muziek bij de ontwikkeling van kinderen.

Muziekonderwijs is onderdeel van de leerdoelen die landelijk zijn opgesteld binnen het basisonderwijs. Hierbij wordt benoemd dat muziekonderwijs de ontwikkeling van kinderen positief beïnvloedt, doordat ze ervaren dat ze iets met muziek kunnen doen aan de hand van zingen, spelen, improviseren en luisteren. Daarnaast zorgt het voor een nieuwe vorm van communicatie, ook over de gevoelens die bepaalde muziek bij hen oproept (SLO, z.d.). Tegelijkertijd laten recente cijfers van Gezondheidsmonitor Jeugd zien dat kinderen en jongeren steeds meer prestatiedruk ervaren, met een afname in motivatie en zelfvertrouwen als gevolg (GGD GHOR Nederland, 2023). Hieruit ontstaat de vraag welke rol kunsteducatie, specifiek muziek, kan spelen in het versterken van motivatie en zelfvertrouwen bij leerlingen.

In dit onderzoek ligt de focus op deze twee factoren, zelfvertrouwen en motivatie, en de rol die muziekeducatie hierin speelt bij kinderen van 4 tot 16 jaar oud. Om deze relatie te verklaren wordt gebruik gemaakt van de zelfdeterminatietheorie (ZDT) (Deci & Ryan, 1985, 2000). Deze theorie biedt een duidelijk kader voor het begrijpen van zowel motivatie als zelfvertrouwen aan de hand van drie psychologische basisbehoeften: autonomie, competentie

en verbondenheid. Autonomie verwijst naar het ervaren van keuzevrijheid, competentie naar het gevoel iets goed te kunnen, en verbondenheid naar het gevoel gewaardeerd te worden binnen een groep. Wanneer aan deze behoeften wordt voldaan, neemt intrinsieke motivatie toe, wat bijdraagt aan een positiever zelfbeeld (Valenzuela et al., 2017). In een deel van de literatuur wordt zelfvertrouwen benaderd als *self-efficacy*. *Self-efficacy* is een onderdeel van de overkoepelende term zelfvertrouwen. Bij *self-efficacy* gaat het om het vertrouwen dat je het vermogen hebt om een specifieke taak uit te voeren, ook wel taakgericht zelfvertrouwen. Dit concept hangt sterk samen met motivatie en doorzettingsvermogen (Bandura, 1977).

De zelfdeterminatietheorie maakt onderscheid tussen intrinsieke en extrinsieke motivatie. Intrinsieke motivatie is de neiging om een activiteit uit te voeren omdat deze op zichzelf plezierig, interessant of voldoening gevend is. Bij extrinsieke motivatie daarentegen staat een externe beloning of druk centraal (Deci & Ryan, 1985, 2000). Intrinsieke motivatie hangt positief samen met de mate van zelfvertrouwen bij kinderen. Dit komt doordat leerlingen die intrinsiek gemotiveerd zijn, vaker een sterke wens hebben om te leren en meer inzet tonen. Dit leidt tot succeservaringen, waardoor ze zich bekwaam voelen in de taak die ze uitvoeren (Topçu, 2016). Hierbij blijkt de psychologische basisbehoefte competentie een belangrijke voorspeller te zijn, het gevoel ergens goed in te zijn versterkt het vertrouwen in eigen kunnen en zet een positieve spiraal in gang. Dit versterkte gevoel van competentie stimuleert opnieuw de motivatie om te leren, waardoor motivatie en zelfbeeld zich in samenhang blijven ontwikkelen (MacIntyre, 2017).

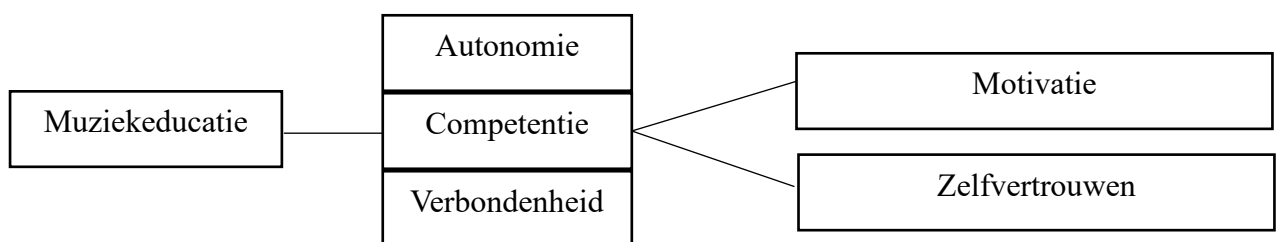
Intrinsieke motivatie werkt beschermend tegen het ontstaan van een laag zelfbeeld bij leerlingen. Een gebrek aan zelfvertrouwen kan leiden tot gevoelens van minderwaardigheid, wat de weerbaarheid en het leervermogen onder druk zet (D'Mello, Monteiro & Pinto, 2018). Muziekeducatie kan bijdragen aan het versterken van intrinsieke motivatie, doordat het ruimte biedt voor positieve leerervaringen die aansluiten bij de drie psychologische basisbehoeften uit

de ZDT (Evans, 2015). Zo bevordert vooruitgang in muzikale vaardigheden het gevoel van competentie, stimuleert samenspel sociale verbondenheid, en draagt keuzevrijheid (bijvoorbeeld in keuze van repertoire) bij aan het ervaren van autonomie.

Uit de literatuur blijkt dat de effecten van muziekeducatie op sociaal-emotionele ontwikkeling wisselend zijn. Dumont et al. (2017) concluderen in hun systematische review dat muziek positief kan bijdragen aan ontwikkelingsdomeinen zoals motoriek, taal en cognitieve vaardigheden. Op sociaal vlak zijn de resultaten minder eenduidig. Zo waren er zowel positieve effecten op academisch zelfconcept en zelfwaardering, terwijl andere studies geen significante veranderingen rapporteerden. Deze tegenstrijdige bevindingen laten zien dat verder onderzoek nodig is naar de factoren die bepalen of, en in welke context, muziekeducatie bijdraagt aan motivatie en zelfvertrouwen.

Aan de hand van de bovenstaande factoren is de volgende onderzoeksvraag opgesteld: “Op welke manier beïnvloedt muziekeducatie het zelfvertrouwen en de motivatie bij kinderen van 4-16 jaar oud?”. Om deze vraag te beantwoorden wordt er gebruik gemaakt van een systematische literatuurreview. Hierbij is de hypothese dat muziekeducatie positief samenhangt met het zelfvertrouwen en de motivatie bij kinderen (figuur 1).

Figuur 1:
Conceptueel model

In hoofdstuk 2 wordt de methode van het onderzoek uiteengezet. In hoofdstuk 3 volgen de resultaten van de geselecteerde studies, waarna in hoofdstuk 4 een kritische bespreking van deze bevindingen plaatsvindt. De scriptie sluit af met een conclusie en aanbevelingen voor vervolgonderzoek en praktijk.

Methode

Procedure

In dit onderzoek wordt gebruikgemaakt van een systematische literatuurreview, waarbij resultaten van verschillende onderzoeken worden vergeleken. Er is gekozen voor een kwalitatieve benadering, omdat deze methode de onderzoeksvraag grondiger kan verkennen. Het onderwerp van deze studie richt zich op sociaal-emotionele factoren zoals motivatie en zelfvertrouwen, factoren die sterk afhankelijk zijn van de context waarin ze onderzocht worden. Een kwalitatieve review maakt het mogelijk om deze factoren als geheel te onderzoeken. Door dit te combineren met literatuur over muzikeducatie ontstaat een completer beeld van de invloed die muzikeducatie kan hebben op deze factoren.

Zoektermen

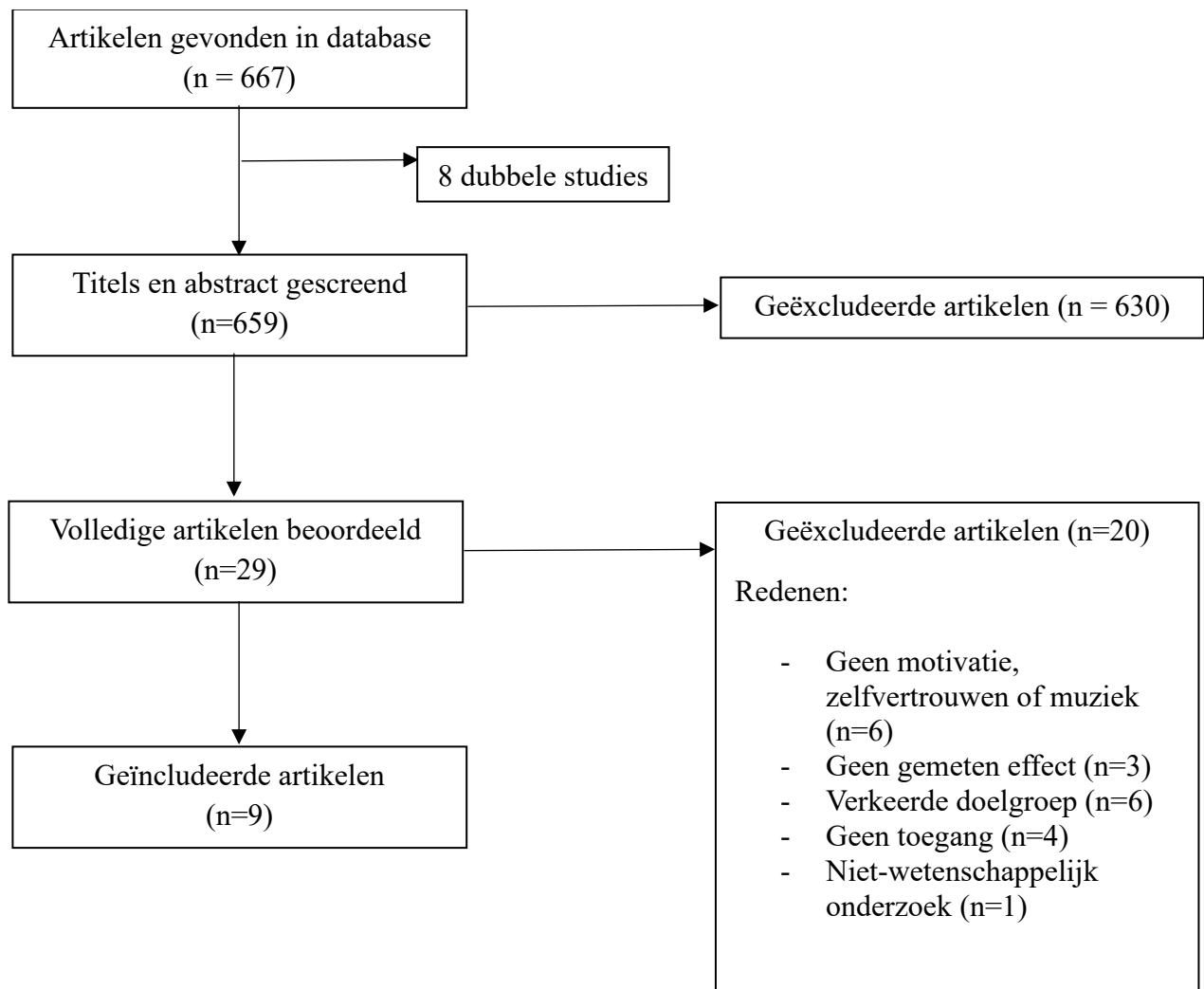
Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is er gebruik gemaakt van de zoektermen ‘music AND motivation OR self efficacy AND academic AND selfesteem’. Door alleen artikelen te gebruiken die zijn gepubliceerd na het jaar 2015 sluiten de resultaten aan bij het huidige educatieklimaat. Deze zoektermen zijn ingevoerd in de zoekmachine ERIC, een zoekmachine gespecialiseerd in onderwijs en opvoedkunde.

Selectie

Deze zoektermen resulteren in 667 artikelen, waarvan 8 duplicaten, waardoor er een titelscreening op 659 artikelen wordt uitgevoerd aan de hand van de inclusie- en exclusiecriteria (tabel 1). Na deze screening zijn er nog 79 artikelen over. Vervolgens is er een screening uitgevoerd aan de hand van de abstracts van deze onderzoeken. Dit zorgt voor 29 resultaten waar tot slot nog een screening over de hele tekst plaatsvindt. Het uiteindelijke aantal artikelen dat wordt gebruikt om de onderzoeksvraag te beantwoorden is 9. Het volledig selectieproces is weergegeven in figuur 2.

Tabel 1*Inclusiecriteria voor geselecteerde studies*

Categorie	Inclusiecriteria	Exclusiecriteria
Belangrijke variabelen	Onderzoeken binnen het regulier basis- of voortgezet onderwijs.	Onderzoeken gericht op COVID of kinderen met een stoornis zoals ASS of ADHD.
Participanten	Leerlingen van 4-16 jaar oud, (muziek)docenten van deze leeftijdsgroep.	Studenten van hoger onderwijs, kinderen jonger dan 4
Type publicatie	Artikelen in het Nederlands of Engels, uitgebracht na het jaar 2015.	Artikelen in een andere taal dan Engels of Nederlands, onleesbare artikelen.
Type studie	Peer-reviewed artikelen die onderzoek doen naar de invloed van muziek op het zelfvertrouwen en motivatie van leerlingen. Artikelen die gaan over de invloed van muziek in relatie tot zelf-determinatietheorie.	Artikelen in relatie tot wiskunde. Artikelen over de motivatie van muziekdocenten. Artikelen die schrijven over het MUSIC-model.
Type publicatie	Binnen de zelfdeterminatie theorie vallen de componenten autonomie, verbondenheid en competentie. Het gaat over de invloed van deze aspecten op intrinsieke en extrinsieke motivatie.	Geen 'skill-development', waarin de focus ligt op een vaardigheid ontwikkelen.
Type studie	Het effect van muziek op de aspecten van de zelfdeterminatietheorie.	Niet het effect van zelfdeterminatie op de kwaliteit van muziek. Niet 'musical instruments'.

Data-extractie

Op basis van de concepten uit de inleiding zijn de relevante variabelen vooraf gedefinieerd (tabel 2). Deze indeling maakt het mogelijk om de resultaten uit verschillende studies met elkaar te vergelijken. De definitie van deze variabelen is vastgesteld door vooronderzoek in verscheidene artikelen. De tabel toont daarnaast wat de meest voorkomende manieren zijn om deze variabelen te toetsen.

Tabel*Data-extractie*

Variabele	Definitie	Meetmethode	Schaal/eenheid
Leeftijd	-	-	Leeftijd in jaren
Muziekeducatie	Muziekeducatie is het proces van het onderwijzen in muziek. Dit kan zowel binnen het onderwijs als buitenschools, individueel of in groepsverband.	-	Hoeveelheid muziekeducatie per week
<i>Self-efficacy</i>	De mate waarin een persoon vertrouwen heeft in zijn of haar eigen capaciteiten om bepaalde doelen te bereiken of uitdagingen aan te gaan.(Bandura 1997)	General Self-Efficacy scale (Schwarzer & Jerusalem, 1995)	Vijf-puntenschaal
Zelfvertrouwen	De mate waarin een persoon zichzelf waardeert, in vergelijking met persoonlijke standaarden of in vergelijking met anderen. (Harter, 1999)	Rosenberg Self-Esteem Scale	Vier-puntenschaal
Zelfdeterminatie	Een motivatietheorie die stelt dat mensen drie fundamentele psychologische basisbehoeften hebben, autonomie, competentie en verbondenheid. Wanneer aan deze behoeften wordt voldaan ervaart men een hogere intrinsieke motivatie (Deci & Ryan, 2008)	Self-determination scale	Tien-puntenschaal

Data-synthese

Om de studies op een gestructureerde manier met elkaar te kunnen vergelijken, zijn ze beoordeeld op kenmerken zoals steekproefgrootte, onderzoeksmethode en de vorm van muzikeducatie (tabel 3). Daarnaast is gekeken op welke manier de relevante variabele zijn gemeten en in hoeverre de uitkomsten onderling vergelijkbaar zijn. Ook is er aandacht besteed aan mogelijke vormen van bias, zoals selectie- of meetbias, die invloed kunnen hebben op de betrouwbaarheid van de resultaten.

Tabel 1*Overzicht geïnccludeerde Artikelen*

Auteurs/jaartal	Onderzoekspopulatie	Soort onderzoek	Toepassing muziekeducatie	Belangrijkste bevindingen
Beirnes (2022)	Kinderen van 9-11 jaar oud in de VS	Kwalitatieve casestudy	Individuele en groepsgewijze virtuele instrumentale muziek	Positief effect op motivatie Verhoogde <i>self-efficacy</i>
Cremades-Andreu & Lage-Gómez (2024)	Kinderen van 12-16 jaar oud in Spanje	Mixed-methods actieonderzoek	Creatief, coöperatief muziekonderwijs in formele schoolsetting	Correlatie tussen motivatie en creativiteit, significant.
Cruadrado (2018) <i>studie 2</i>	Kinderen van 6-9 jaar oud in Spanje	Exploratief kwantitatief onderzoek	Buitenschoolse muziekeducatie, verschillende vormen.	Positief effect op <i>self-efficacy</i> en sociale verbondenheid
Hendricks (2016)	Schoolgaande kinderen en adolescenten (secundaire data)	Literatuurreview	Algemeen muziekonderwijs	Onderbouwing belang van muziek voor <i>self-efficacy</i>
Lowe & Coy (2017)	Kinderen van 10-14 jaar oud in Australië	Kwantitatief surveyonderzoek	Klassikaal muziekonderwijs (praktijkgericht)	Positief effect muziek op motivatie. Significant
Moore (2019)	Kinderen van 9-14 jaar in Ierland	Kwalitatieve casestudy	Groepsgewijs, instrumentaal (Just Play en Informal Learning methode)	Positieve effecten op motivatie
Roberts (2018)	Kinderen van basisschoolleeftijd (secundaire data)	Literatuurreview	Singing Games'	Verhoogde intrinsieke motivatie bij leerling gestuurde spelvormen
Roy, Devroop & Getz (2015)	Kinderen van gemiddeld 13,5 jaar in Zuid-Afrika	Quasi-experimenteel (met controlegroep)	Concertband in achterstandswijk	Geen verschil in zelfvertrouwen tussen controlegroep en experimentele groep
Sener & Erkan (2018)	Kinderen van 11 jaar in Turkije	Mixed methods, quasi-experimenteel met pretest-posttest	Engelse liedjes in taalonderwijs	Toegenomen motivatie en participatie

Resultaten

Effect van muziek op motivatie

Cremades-Andreu en Lage-Gómez (2024) voerden een vijfjarig mixed-methods onderzoek uit naar de relatie tussen muziek en motivatie. Deze studie bestond uit vijf opeenvolgende onderwijsprojecten bij 267 Spaanse middelbare scholieren van 14-15 jaar waarbij muziekcreatie centraal stond, met als doel om verschillende vormen van motivatie tijdens creatieve leerprocessen beter te begrijpen.

De motivatie werd gemeten met een gevalideerde vragenlijst, observaties en interviews. Uit de resultaten blijkt dat de motivatie bij vier van de vijf cycli toenam. Dit was met een significante Spearman's rho-waarde tussen $r = .532$ en $r = .714$. Dit suggereert dat een hogere motivatie samenhangt met de betrokkenheid bij creatieve muzikale processen. In de derde cyclus, waarin het thema 'pesten' centraal stond, werd deze samenhang niet aangetoond. Ook de Friedman-test was in deze cyclus niet significant.

Ook bij jongere leerlingen is onderzoek gedaan naar hoe muziekeducatie samenhangt met motivatie. Sener en Erkan (2018) voerde een mixed-methods onderzoek uit onder 25 elfjarige basisschoolleerlingen. Zij onderzochten het effect van het zingen van liedjes op de motivatie voor Engels taalonderwijs. De interventie duurde 2 weken met liedjes die aansloten bij de reguliere lesstof. Voorafgaand en na afloop werd er een motivatievragenlijst ingevuld (Aguirre et al., 2016). Daarnaast vonden er observaties plaats aan de hand van een vooropgesteld model. De observaties richtten zich op motivatie, participatie, interesse en aandachtspanne. De resultaten lieten een toename zien in alle onderdelen van motivatie. Het percentage van leerlingen dat 'graag' of 'heel graag' in de Engelse les meedeelde steeg van 68% naar 92%. De score voor participatie steeg van 4 naar 5, en het gemiddelde over alle categorieën van 3.75 naar 4.5.

Waar Sener en Erkan (2018) een korte interventie onderzochten, vond het onderzoek van Moore (2019) plaats gedurende twee schoolperiodes, ongeveer een half jaar. Deze kwalitatieve pilotstudie werd uitgevoerd op 4 Ierse scholen, verspreid over zowel het primair als het secundair onderwijs. De data werd verzameld aan de hand van interviews, observaties van lessen en vragenlijsten, waarbij de focus lag op ervaring en percepties. De methode die gebruikt werd was de '*Musical Futures*' aanpak, gericht op non-formele, leerlinggestuurde vorm van muziekonderwijs, waarbij samenwerking, creativiteit en eigen inbreng centraal staat. Uit de resultaten bleek dat leerlingen zich meer betrokken en gemotiveerd voelden bij deze aanpak, ten opzichte van regulier muziekonderwijs. Hierbij bleek dat vooral het zelf mogen kiezen van muziek, het samenwerken in groepen en het gebruik van hedendaagse muziek bijdroegen aan deze resultaten. Deze bevindingen werden bevestigd door docenten, die rapporteerden dat ook leerlingen die normaal minder gemotiveerd zijn actiever deelnamen aan de lessen.

Vergelijkbare bevindingen werden gerapporteerd in andere studies, waaronder het onderzoek van Lowe & Coy (2017). In dit onderzoek kwam naar voren dat leerlingen een hoge waardering hadden voor muzieklessen waarin plezier ($M=4.49$) en interesse ($M=3.86$) op een vijfpuntsschaal centraal stonden. Dit werd onderzocht bij 256 Australische leerlingen van 10 tot 14 jaar oud, aan de hand van een vernieuwd, praktijkgericht muziekprogramma. Het onderzoek bevatte geen effectmetingen, maar het gaf aan dat relevantie en autonomie belangrijke voorwaarden zijn voor motivatie.

Effect van muziek op zelfvertrouwen

Motivatie en zelfvertrouwen zijn nauw met elkaar verbonden, beide worden beïnvloed door ervaringen van succes, competentie en betrokkenheid. In het volgende deel wordt de rol van muziekeducatie in het versterken van zelfvertrouwen en *self-efficacy* besproken.

Zo heeft Beirnes (2022) onderzoek gedaan naar de invloed van leerlinggerichte pedagogische aanpak in virtuele muzieklessen op onder andere zelfvertrouwen en betrokkenheid. Het is een mixed-methods studie die bestond uit een vragenlijst en interviews bij 53 basisschoolleerlingen. Het waren leerlingen van 9 tot 11 jaar oud die gevolgd werden in een periode van 28 weken. Self-efficacy werd gemeten met behulp van een vragenlijst.

Uit resultaten bleek dat leerlingen positief waren over hun zelfvertrouwen binnen de muzieklessen. 88.7% van de leerlingen gaf aan zich zelfverzekerd te voelen tijdens het bespelen van een instrument in de virtuele omgeving. Op de zelfvertrouwen gerelateerde items lag de gemiddelde score op $M = 4.23$ ($SD = 0.81$). Daarnaast gaven leerlingen aan dat ze het prettig vinden om zelf keuzes te maken in de les (81%) en merkten ze dat positieve feedback van de docent ervoor zorgde dat hun vertrouwen versterkte.

Deze studie laat zien dat het zelfvertrouwen bij leerlingen versterkt kan worden door muziekonderwijs, mits goed vormgegeven. Hierbij zijn elementen zoals autonomie, positieve feedback en samenwerking van belang. Ook Cuadrado (2018) heeft onderzoek gedaan naar het effect van muziek op zelfvertrouwen bij kinderen. In deze studie stond het 'Music and Talent'-project centraal. Hierbij werd muziek, spel, creativiteit en samenspel gecombineerd. Het doel hiervan was om bepaalde '*soft skills*' te verbeteren, zoals zelfvertrouwen, motivatie en welzijn. De studie werd uitgevoerd onder 19 Spaanse leerlingen van 6 tot 9 jaar oud. Het project duurde een volledig schooljaar.

De *self-efficacy* van de leerlingen werd gemeten met een aangepaste vragenlijst van Ritchie en Williamon (2011) die vragenlijst hebben ontwikkeld gericht op *self-efficacy* in het muziekonderwijs. De aangepaste vragenlijst bevatte 15 items op een 10-puntsschaal. Uit de resultaten bleek dat meer dan 90% van de leerlingen zich zekerder voelden bij muzikale taken

zoals ritme en zang. Bij complexere taken, bijvoorbeeld het bouwen van ritmepatronen, was 75% het eens met een omgekeerd gescoorde stelling.

Bij de ouders van de leerlingen werd aan het einde van het project een korte schriftelijke enquête uitgevoerd. Hieruit bleek dat 86% van de ouders vonden dat hun kind meer zelfvertrouwen had. Ook werd er een open vraag gesteld over hun ervaringen bij dit project, waaruit bleek dat ouders een duidelijke toename zagen in het zelfvertrouwen van hun kind na deelname aan het project.

Cuadrado (2018) rapporteerde positieve effecten van muzikeducatie op het zelfvertrouwen van kinderen. In de studie van Roy et al. (2015) werd geen significant verschil gevonden tussen de experimentele groep en de controlegroep. Zij onderzochten het effect van deelname aan een concertband op het zelfvertrouwen van leerlingen op een achtergestelde school in Zuid-Afrika. Het zelfvertrouwen bij de leerlingen werd gemeten aan de hand van de Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES; Rosenberg, 1965), een vragenlijst met 10 items met een vierpuntsschaal.

Uit de resultaten bleek dat zowel de bandleden als de leerlingen uit de controlegroep een kleine toename in zelfvertrouwen lieten zien. Er was geen significant verschil tussen de twee groepen, er kan dus niet worden gesproken van een effect op zelfvertrouwen door deelname aan de band. Wel waren er positieve resultaten op de mate van optimisme van de bandleden. Ook bleek dat ze gericht waren op promotie en het zoeken van kansen (*promotion focus*).

Waar Roy et al. (2015) niet kon aantonen dat muzikeducatie altijd een directe invloed heeft op een hoger zelfvertrouwen, geeft Hendricks (2016) een theoretisch kader dat kan helpen verklaren waarom muziekonderwijs het zelfvertrouwen van leerlingen kan beïnvloeden. Het is

een literatuurreview waarbij bronnen van *self-efficacy* worden besproken en de invloed van muziekeducatie hierop.

In de literatuurreview van Hendricks (2016) wordt beschreven hoe muziekeducatie het zelfvertrouwen van leerlingen kan beïnvloeden aan de hand van de vier factoren van *self-efficacy* volgens Bandura (1977): het ervaren van succes (*enactive mastery experience*), leren door observatie (*vicarious experience*), sociale aanmoediging (*verbal/social persuasion*) en fysiologische en emotionele toestand (*physiological and affective states*). Hendricks concludeert dat muziekdocenten het zelfvertrouwen bij leerlingen kunnen versterken door rekening te houden met deze vier factoren. Dit kan bijvoorbeeld door leerlingen stapsgewijs uitdagendere taken te laten uitvoeren (ervaren van succes), ruimte te geven voor autonomie en zelfexpressie (leren door observatie en ervaren van succes) en de nadruk te leggen op gerichte, oprechte feedback (sociale aanmoediging).

De besproken studies laten zien dat muziekeducatie in de meeste gevallen een positief effect kan hebben op motivatie en zelfvertrouwen bij leerlingen. Om in de discussie de onderzoeksvraag te beantwoorden wordt er gekeken naar de rol van de zelfdeterminatietheorie (Deci & Ryan, 2000) binnen deze onderzoeken.

Rol van zelfdeterminatie

Roberts (2018) beschrijft in zijn literatuurreview hoe de zelfdeterminatietheorie (ZDT; Deci & Ryan, 2000) gebruikt wordt als theoretisch kader om verschillende effecten van muziekeducatie op motivatie en zelfvertrouwen te duiden. De ZDT bestaat uit drie psychologische basisbehoeften: autonomie, competentie en verbondenheid. In de onderzochte literatuur komt naar voren dat muziekeducatie mogelijkheden biedt tot het vervullen van deze behoeften, met name wanneer het lesmateriaal en de werkvormen aansluiten bij de belevingswereld van leerlingen (Roberts, 2018). Met name zing- en klapspelletjes vervullen

deze basisbehoeften omdat ze ruimte bieden voor samenwerking, keuzevrijheid en succeservaringen. Deze vormen kwamen vooral voor in studies over informeel muziekonderwijs. In formele klassikale contexten werd daarentegen vaker beschreven dat de autonomie beperkter was, doordat de leerkracht vaak de vorm en inhoud van de activiteit bepaalde.

Discussie

In dit onderzoek stond de vraag centraal op welke manier muziekeducatie bijdraagt aan motivatie en zelfvertrouwen bij leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs. De resultaten van deze review laten zien dat muziekeducatie op verschillende manieren samenhangt met deze factoren. Zo rapporteerden Cuadrado (2018) en Sener en Erkan (2018) duidelijke positieve effecten op motivatie of zelfvertrouwen. In tegenstelling daarmee werd in het onderzoek van Roy et al. (2015) geen significant effect gevonden. De context waarin het muziekonderwijs werd aangeboden verschilde sterk tussen de verschillende studies. Deze variatie wijst erop dat niet alleen de aanwezigheid van muziekeducatie, maar ook de vorm, duur en inhoud ervan bepalend kunnen zijn voor het effect op leerlingen. Deze observatie wordt bevestigd wanneer we de context en uitkomsten van de verschillende studies nader vergelijken.

De besproken studies verschilden onderling in meerdere opzichten, waaronder onderwijscontext, mate van leerlingsturing, duur van de interventie en vorm van muzikale activiteiten. Moore (2019) en Cremades-Andreu en Lage-Gómez (2024) beschreven langdurige, leerling gestuurde projecten waarin samenwerking en eigen muzikale inbreng centraal stonden. In beide studies werd een duidelijke toename in motivatie gerapporteerd, wat in verband werd gebracht met keuzevrijheid en groepswork. Cuadrado (2018) vond een positief effect op zelfvertrouwen bij eenvoudige muzikale opdrachten, maar rapporteerde ook dat dit effect afnam bij complexere taken die leerlingen moeilijk vonden. Een vergelijkbare bevinding werd gedaan door Sener en Erkan (2018), die een toename in motivatie vaststelden bij het zingen van eenvoudige, herkenbare liedjes die aansloten bij de reguliere lesstof. In beide studies lijkt de haalbaarheid van de muzikale taak dus een belangrijke factor: wanneer leerlingen succeservaringen opdoen met begrijpelijke en uitvoerbare opdrachten, werkt dit motiverend en versterkt het hun zelfvertrouwen.

In enkele gevallen werd geen of slechts beperkt effect gevonden op motivatie of zelfvertrouwen. Een opvallend voorbeeld is de derde cyclus in het onderzoek van Cremades-Andreu en Lage-Gómez (2024), waarin het thema ‘pesten’ centraal stond. In tegenstelling tot de andere cycli werd hier geen significante toename in motivatie gemeten. Mogelijk speelde het onderwerp hierbij een rol, het thema pesten kan negatieve ervaringen oproepen waardoor leerlingen zich minder vrij voelen om actief deel te nemen aan de les. Dit wordt ook bevestigd door Váradi (2022), die stelt dat context, opzet en vorm van muziekeducatie bepalen hoe muziekeducatie wordt ervaren en welk effect het heeft. Ook in de studie van Roy et al. (2015) werd geen significant effect gevonden. In deze studie was er weinig ruimte voor eigen inbreng en samenwerking, de nadruk lag op technische uitvoering onder leiding van een dirigent. Daardoor kwamen elementen zoals autonomie en betrokkenheid mogelijk onvoldoende aan bod.

De resultaten van de eerder besproken studies sluiten op verschillende manieren aan bij de drie basisbehoeften uit de zelfdeterminatietheorie (Deci & Ryan, 1985, 2000): autonomie, competentie en verbondenheid. Om die reden biedt het een bruikbaar kader voor de gevonden effecten om motivatie en zelfvertrouwen. Autonomie kwam naar voren in de studies van Cremades-Andreu en Lage-Gómez (2024) en Moore (2019). In beide onderzoeken kregen leerlingen ruimte voor eigen muzikale keuzes, bijvoorbeeld bij het selecteren van repertoire of het vormgeven van groepsopdrachten. Deze keuzevrijheid droeg bij aan een gevoel van eigenaarschap over het leerproces, wat volgens ZDT kenmerkend is voor het vervullen van de behoefte aan autonomie. Competentie werd onderzocht door Beirnes (2022), waar leerlingen positieve feedback en succeservaringen opdeden tijdens individuele muzieklessen. Ook Cuadrado (2018) liet zien dat leerlingen zich competentier voelden wanneer ze werkten met eenvoudige, uitvoerbare opdrachten zoals ritme- en zangactiviteiten. In dezelfde studie bleek echter dat dit gevoel van competentie afname bij complexere taken die

voor sommige leerlingen te moeilijke bleken, wat erop wijst dat haalbare opdrachten belangrijk zijn om het gevoel van competentie te ondersteunen. Verbondenheid speelt een centrale rol in de studies waarin samenwerking en samenspel aanwezig waren. Zo benadrukten Cremades-Andreu en Lage-Gómez (2024) en Moore (2019) het belang van groepsprojecten, waarin leerlingen gezamenlijk muziek maakten en uitvoerden. Ook in de studie van Cuadrado (2018) werkten leerlingen in groepjes aan muzikale opdrachten, wat volgens de onderzoekers bijdroeg aan sociale cohesie en onderlinge betrokkenheid.

Dat verband tussen muziekeducatie en de basisbehoeften uit de ZDT wordt bevestigd door Hallam (2015). In haar overzichtsstudie naar sociaal-emotionele effecten van muziekonderwijs beschrijft zij hoe muzikale activiteiten kunnen bijdragen aan motivatie, zelfvertrouwen en verbondenheid. Hierin wordt bevestigd dat muziekeducatie effect heeft op motivatie en zelfvertrouwen wanneer deze elementen aanwezig zijn in de lessen. De ZDT biedt hiermee een bruikbaar kader om de gevonden verbanden tussen muziekeducatie, motivatie en zelfvertrouwen te begrijpen.

Een sterk punt van deze review is de transparante en gestructureerde zoekstrategie en het gebruik van duidelijke inclusie- en exclusiecriteria. Dit draagt bij aan de interne validiteit en zorgt ervoor dat het onderzoek reproduceerbaar is. Omdat de focus ligt op recente literatuur, na 2015, zijn de bevindingen actueel. Aan de andere kant zijn er belangrijke methodologische beperkingen. Er is geen kwaliteitsbeoordeling uitgevoerd over de geïnccludeerde studies, waardoor het lastig is om de kwaliteit van de studies te waarborgen. Ook zijn er in de verschillende studies diverse meetinstrumenten gebruikt. Daardoor is het lastig om één conclusie te trekken over de sterkte van de verschillende effecten. De keuze om alleen Engelstalige en Nederlandstalige publicaties te op te nemen en de focus op regulier onderwijs zorgt ervoor dat het moeilijker is om de resultaten te generaliseren naar een andere context. Tot

slot is de selectie en analyse van de literatuur uitgevoerd door één onderzoeker, waardoor de kans op selectiebias groter is.

Aan de hand van deze review is het belangrijk om te kijken naar de inrichting van het huidige muziekonderwijs. Er is potentie dat muziekeducatie kan bijdragen aan het versterken van zelfvertrouwen en motivatie, mits dit inspeelt op autonomie, competentie en verbondenheid, en rekening houdt met de context van de muziekles. Voor vervolgonderzoek wordt aanbevolen om specifiek te onderzoeken welke vormen van muziekeducatie het meest effectief zijn, en te kijken naar de rol van de context binnen het muziekonderwijs. Daarnaast is het van belang dat er ook meer onderzoek wordt gedaan naar muziekeducatie binnen niet-westerse contexten.

Conclusie

Muziekeducatie lijkt een positieve bijdrage te kunnen leveren aan motivatie en het zelfvertrouwen bij kinderen, met name wanneer deze aansluit bij de psychologische basisbehoeften zoals beschreven in de zelfdeterminatietheorie. De effecten lijken contextafhankelijk te zijn door de opzet en uitvoering van een muziekprogramma of les. Verdere studie is nodig om de invloed van muziekeducatie beter te onderbouwen.

Literatuurlijst

- Aguirre, D., Bustinza, D., & Garvich, M. (2016). Influence of Songs in Primary School Students' Motivation for Learning English in Lima, Peru. *English Language Teaching*, 9(2). <https://doi.org/10.5539/elt.v9n2p178>
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Beirnes, S. (2022). Learner-centered pedagogy and student engagement in a virtual elementary instrumental music program. *International Journal of Music Education*, 40(4), 530-541. <https://doi.org/10.1177/02557614221074378>
- Cremades-Andreu, R., & Lage-Gómez, C. (2024). Different forms of students' motivation and musical creativity in secondary school. *British Journal of Music Education*, 41(1), 20-30. <https://doi.org/10.1017/s0265051723000232>
- Cuadrado, F. (2018). Music and Talent: An experimental project for personal development and well-being through music. *International Journal of Music Education*, 37(1), 156-174. <https://doi.org/10.1177/0255761418794720>
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Facilitating optimal motivation and psychological well being across life's domains. *Canadian psychology/Psychologie canadienne*, 49(1), 14.
- D'Mello, L. M., Meena; Pinto, Nelson. (2018). A study on the self-esteem and academic performance among the students. *International Journal of Health Sciences and Pharmacy*, 2(1), 1-7. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1156448>

- Dumont E, S. E., Feron FJM, van Hooren S. (2017). Music Interventions and Child Development: A Critical Review and Further Directions. *Frontiers in Psychology*, 8. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01694>
- Evans, P. (2015). Self-determination theory: An approach to motivation in music education. *Musicae Scientiae*, 19(1), 65-83. <https://doi.org/10.1177/1029864914568044>
- Hallam, S. (2015). *The power of music: A research synthesis of the impact of actively making music on the intellectual, social and personal development of children and young people*. International Music Education Research Centre.
- Harter, S. (1999). *The construction of the self: A developmental perspective*. Guilford Press.
- Hendricks, K. S. (2016). The Sources of Self-Efficacy. *Update: Applications of Research in Music Education*, 35(1), 32-38. <https://doi.org/10.1177/8755123315576535>
- Lowe, G., & Coy, N. (2016). Immersion, relevance and transferability: The motivational preferences of lower secondary students towards a newly created praxis-based class music program. *Australian Journal of Music Education*, 50(2), 39-47.
- MacIntyre, P. D., Schnare, B., & Ross, J. (2017). Self-determination theory and motivation for music. *Psychology of Music*, 46(5), 699-715. <https://doi.org/10.1177/0305735617721637>
- Moore, G. (2019). Musical futures in Ireland: findings from a pilot study in primary and secondary schools. *Music Education Research*, 21(3), 243-256. <https://doi.org/10.1080/14613808.2019.1593954>

Nederland, G. G. (2023). *Verdiepend onderzoek Gezondheidsmonitor Jeugd 2023*.

<https://ggdghor.nl/wp-content/uploads/2024/11/Rapportage>

VerdiependonderzoekGezondheidsmonitor-Jeugd-2023.pdf

O'Neill, S. A. (2020). Computer-mediated composition pedagogy: Students' engagement and learning in popular music and classical music. *Music Education Research*.
<https://doi.org/10.1080/14613808.2020.1737924>

Osmanoğlu, D. E., & Yilmaz, H. (2019). The Effect of Classical Music on Anxiety and Well Being of University Students. *International Education Studies*, 12(11).
<https://doi.org/10.5539/ies.v12n11p18>

Roberts, J. C. (2018). Self-Determination Theory and Children's Singing Games In and Out of the Classroom: A Literature Review. *Update: Applications of Research in Music Education*, 36(3), 12-19. <https://doi.org/10.1177/8755123317741488>

Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press.

Roy, M. M., Devroop, K., & Getz, L. (2015). Improvement in South African students' outlook due to music involvement. *Music Education Research*, 17(4), 465-479.
<https://doi.org/10.1080/14613808.2014.910183>

Schwarzer, R., & Jerusalem, M. (1995). Generalized Self-Efficacy scale. In J. Weinman, S.

Wright, & M. Johnston, Measures in health psychology: A user's portfolio. Causal and control beliefs (pp. 35-37). Windsor, UK: NFER-NELSON.

Sener, S. E., D. (2018). The effect of songs on primary school students' motivation. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 5(4), 867-875.

<http://iojet.org/index.php/IOJET/article/view/454>

SLO. (z.d.). *Kunstzinnige oriëntatie - kerndoel 54 - muziek: Toelichting en verantwoording*.

SLO. Retrieved June 4 from <https://www.slo.nl/thema/meer/tule/kunstzinnige-orientatie/kerndoel-54/muziek/?mode=toelichting-en-verantwoording>

Topçu, S., & Leana-Taşçılar, M. Z. (2016). The role of motivation and self-esteem in the academic achievement of Turkish gifted students*. *Gifted Education International*, 34(1), 3-18. <https://doi.org/10.1177/0261429416646192>

Valenzuela, R., Codina, N., & Pestana, J. V. (2017). Self-determination theory applied to flow in conservatoire music practice: The roles of perceived autonomy and competence, and autonomous and controlled motivation. *Psychology of Music*, 46(1), 33-48. <https://doi.org/10.1177/0305735617694502>

Váradi, J. (2022). A Review of the Literature on the Relationship of Music Education to the Development of Socio-Emotional Learning. *Sage Open*, 12(1). <https://doi.org/10.1177/21582440211068501>

Wu, X., & Lu, X. (2021). Musical Training in the Development of Empathy and Prosocial Behaviors. *Frontiers in Psychology*, 12, 661769. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.661769>